

UDK: 625.7/.8:352/354

МАЛОЛЕТНИ ИЗВРШИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

MINOR OFFENDERS AGAINST SECURITY OF PUBLIC TRAFFIC IN THE REPUBLIC OF SERBIAN

Драган ОБРАДОВИЋ¹

Резиме: Безбедност јавног саобраћаја је данас глобални светски проблем. Најчешћи извршиоци кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја су пунолетна лица, у складу са одговарајућим узрастом у различитим државама. Кривични закон Републике Српске у својим одредбама садржи посебну главу која се односи на кривична дела против безбедности јавног саобраћаја. Општи (друштвени) интерес у Републици Српској, а такође и у свим деловима БиХ, као и у Републици Србији, је да унапређује ниво безбедности саобраћаја и да ствара предуслове за што бољу сарадњу са органима јединица локалне самоуправе у том погледу. Ово је посебно од значаја за извршиоце кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја, који су по правилу ситуациони извршиоци кривичних дела, а нарочито за малолетне извршиоце ових кривичних дела. У раду указујемо на поједине карактеристике кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја које врше малолетници у Републици Српској.

Кључне речи: кривично дело, малолетници, јавни саобраћај, саобраћајне незгоде, кривичне санкције

Abstract: Safety of public transport today is a global problem. The most common perpetrators of criminal acts from the group against public traffic safety are adult persons, in accordance with the appropriate age in different countries. The Criminal Code of the Republic of Serbian in its provisions contains a separate chapter relating to criminal offenses against public traffic safety. General (social) interest in the Republic of Serbian, but also in all parts of BiH and the Republic of Serbia, is to improve the level of traffic safety and to create conditions for better cooperation with the authorities of local governments in this regard. This is especially of importance for the perpetrators of crimes against the security of public transport, which are usually situational perpetrators of crimes, especially for juvenile perpetrators of these crimes. The paper outlines the characteristics of criminal acts from the group against public traffic safety carried out by minors in the Republic of Serbian.

Keywords: a crime, minors, public transport, traffic accidents, criminal sanctions

1. УВОД

Кривична дела против безбедности саобраћаја на путевима својеврсни су „данак“ савременом начину живота у коме „владају“ моторна возила, те ствари које су у данашњем модерном друштву постале важне као ни једна роба до сада. Ова група кривичних дела је током XX века постала светска појава и проблем. Према обесхрабрујућим прогнозама Уједињених нација и Светске здравствене организације саобраћајне незгоде ће се до 2020. године „попети“ на треће место узрочника смрти у свету. Због тога смањење броја настрадалих у саобраћајним незгодама постаје универзални захтев, јер је у светским размерама препознат значај побољшања безбедности саобраћаја и истакнута потреба систематског приступа унапређењу безбедности саобраћаја. Потврда тога је и податак да је Генерална скупштина Уједињених нација у марту 2010. године прогласила почетак Деценије акције за безбедност саобраћаја, а 11. мај 2011. године је одређен као почетак ове акције. То је прихватила и Република Српска, што се може видети и на сајту Агенције за безбједност саобраћаја Републике Српске. Самим тим и локалне заједнице у оквиру Републике Српске кроз своје активности могу и треба да дају допринос на смањењу броја настрадалих у саобраћају на путевима.

2. НАЈВАЖНИЈИ ПРОПИСИ

Имајући у виду предмет овог рада пажњу ћемо усмерити на кључне – најважније прописе од значаја за овај рад. То су Кривични закон Републике Српске (даље: КЗ РС)² односно Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку у Републици Српској (даље: Закон о малолетницима РС)³. У мери у којој је то потребно поменућемо још један закон који је од значаја за предмет овог рада - Закон

¹ Др Обрадовић Драган, судија, Виши суд у Ваљеву, Карађорђева 48, Ваљево, Србија, e-mail: dr.gaga.obrad@gmail.com

² Кривични закон Републике Српске (2003), Службени гласник Републике Српске бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13.

³ Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку у Републици Српској („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 13/2010 и 61/2013).

о прекршајима Републике Српске (даље: ЗОП РС)⁴ у својим одредбама КЗ РС у глави XXXII прописује на једном месту одредбе које се односе на групу кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја. За предмет овог рада значајна су кривична дела угрожавања јавног саобраћаја, прописана у члану 410 КЗ РС. О самом кривичном делу и његовим најважнијим карактеристикама нећемо посебно говорити у овом раду, јер су о томе писали бројни аутори (Симовић и др, 2015). Пажњу ћемо посветити само једној категорији извршилаца кривичних дела из ове групе. То су малолетници.

Одредбама Закона о малолетницима РС, али и ЗОП РС прописано је да је малолетник лице које је у време извршења кривичног дела навршило 14 година, а није навршило 18 година. Одредбама ових казних прописа искључена је могућност изрицања кривичних – прекршајних санкција према деци - лицима која у време извршења противправног дела које је у закону предвиђено као кривично дело односно прекршај нису навршила 14 година. Иста је ситуација и у Републици Србији, где су истоветне одредбе прописане у одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (даље: ЗМ)⁵ и одредбама Закона о прекршајима Републике Србије (даље: ЗОП)⁶. Закон о малолетницима РС прави разлику у погледу узраста малолетних учинилаца кривичних дела тако што разликују млађе и старије малолетнике. Млађим малолетником сматра се лице које је у време извршења кривичног дела навршило 14 а није навршило 16 година, док је старији малолетник лице које је у време извршења кривичног дела навршило 16 а није навршило 18 година. Идентичне одредбе садржи и поменути пропис у Републици Србији – ЗМ.

3. ИЗВРШИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

Као извршилац ових кривичних дела најчешће се јавља свако лице које се на било који начин, било којом својом делатношћу или у било ком својству, нађе у улози учесника у јавном саобраћају (Симовић и др, 2015). Извршилац кривичног дела може бити само учесник у саобраћају на путевима. Осим возача моторних возила најразличитијих категорија то могу бити и она лица о којима се објективно мало размишља када се догоди саобраћајна незгода са последицама које садрже обележја кривичног дела, у којој су учествовали „неравноправни учесници“ – нпр. моторно возило и бозач бицикла или пешак. Зашто „неравноправни учесници“? Одговор је релативно једноставан – зато што је по правилу, по мишљењу надлежних органа који одлучују о покретању кривичног поступка – полиција односно надлежни тужилац, по правилу увек крив, односно одговоран за настанак саобраћајне незгоде возач моторног возила. О кривичној одговорности другог, неравноправног учесника у саобраћају ретко се размишља. А против таквог лица, учесника у саобраћају још ређе се покреће кривични поступак. Закон о безбедности саобраћаја Републике Српске (даље: ЗБС РС)⁷ у својим одредбама не дефинише ко се сматра учесником у саобраћају, већ само у одредби члана 4. помиње дужности и поједине забране које се односе на учеснике у саобраћају. У том погледу Закон о безбедности саобраћаја Републике Србије (даље: ЗБС)⁸ се разликује од ЗБС РС јер прописује : учесник у саобраћају је лице (физичко лице) које на било који начин учествује у саобраћају. Овај пропис дефинише у својим одредбама ко је возач - лице које на путу управља возилом (чл.7.тач.68), а ко је пешак - пешак је лице које се креће по путу, односно које по путу сопственом снагом вуче или гура возило, ручна колица, дечје превозно средство, колица за немоћна лица или лице у дечјем превозном средству или лице у колицима за немоћна лица које покреће сопственом снагом или снагом мотора или лице које клизи клизаљкама, скијама, санкама или се вози на котураљкама, скејтборду и сл (чл.7.тач.69).

Осим лица које управља возилом као учесником у саобраћају сматра се и пешак. О томе се изјашњавала и ранија⁹ и новија судска пракса у Републици Србији¹⁰. Све ово односи се пре свега на пунолетне учеснике

⁴ Закон о прекршајима („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 63/2014).

⁵ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“ бр. 85/05 почео са применом 1.1.2006. године).

⁶ Закон о прекршајима („Сл. гласник РС“ бр. 65/2013 почео са применом 1.3.2014. године).

⁷ Закон о безбједности саобраћаја на путевима Републике Српске („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 63/2011).

⁸ Закон о безбједности саобраћаја („Сл. гласник Републике Србије“ бр. 63/2014), чл.7.т.67.

⁹ Пресуда Врховног суда Србије Кж1 914/87 од 23.10.1987.: „Осим лица које управља возилом, учесником у саобраћају се, према Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима (члан 10 став 47), сматра и пешак, јер је и он обавезан на поштовање саобраћајних прописа и може њиховим кршењем изазвати конкретну опасност по друге учеснике. Тако, када се крећу по коловозу у насељу, пешаци могу користити леву или десну страну, зависно од своје оцјене која је од њих сигурнија за кретање, с тим што се морају кретати ближе ивици коловоза, и то веома пажљиво и на начин којим не ометају и не спречавају саобраћај возила“.

¹⁰ Пресуда Апелационог суда у Нишу Кж1 2553/11 од 7.2.2012.; „Time što je pretrčavala kolovoz van pešačkog prelaza, sa željom da pređe obe saobraćajne trake, bez zastajkivanja na kolovozu da se uveri da to može bezbedno da uradi a da ne ugrozi druge učesnike u saobraćaju,

у саобраћају, који се и јављају као најчешћи извршиоци кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја, а пре свега кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја. Међутим, то се односи и на малолетне извршиоце кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја. Не само у Републици Србији него и у Републици Српској, где се ова лица евидентирају од стране надлежних органа – пре свега полиције али и јавних тужилаштава као извршиоци саобраћајних незгода која по својим обележјима представљају кривична дела, без обзира да ли ће у даљем току дешавања после увиђаја против њих бити покренут кривични поступак на основу одредаба Закона о малолетницима РС.

4. МАЛОЛЕТНИ ИЗВРШИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА И ЗВАНИЧНИ ПОДАЦИ

Званични подаци показују да су тужилаштва у Републици Српској у 2014. години решила 339 извештаја (пријава) о почињеном кривичном делу за малолетна лица¹¹. Од тог броја, припремни поступак није покренут у 51,9% случајева. У истом периоду, донесене су 42 одлуке (оптужбе), а од укупног броја оптужених за 41(97,6%) малолетника изречена је кривична санкција. Од укупно 41 изречене кривичне санкције за 40(97,6%) малолетника изречене су васпитне мере, а за 1(2,4%) њих изречена је казна малолетничког затвора (осуда).

У погледу групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја током 2014.године извршено је од стране малолетника укупно 5 кривичних дела. Након пријема кривичних пријава тужилаштва у једном предмету нису покренула кривични поступак према малолетнику, а у 4 предмета су покренули припремни поступак који је спроведен код надлежног органа, а потом је у 2 случаја према малолетницима због извршених кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја изречена одговарајућа кривична санкција - по једна васпитна мера из групе упозорења и усмеравања односно појачаног надзора. Званични подаци показују да су тужилаштва у Републици Српској у 2015. години решила 356 извештаја (пријава) о почињеном кривичном делу за малолетна лица¹². Од тог броја, припремни поступак није покренут у 203 (57,02%) случајева, у 28 (7,87%) случајева је припремни поступак обустављен, а у 125 (35,11%) предмета је поднет предлог за изрицање кривичне санкције. У истом периоду, донесене су 53 одлуке (оптужбе), а од укупног броја оптужених за 48 (90,57%) малолетника изречена је кривична санкција, а у односу на 5(9,43%) малолетника је кривични поступак обустављен. Од укупно 48 изречене кривичне санкције за свих 48 (100%) малолетника изречене су васпитне мере, а током 2015.године према малолетницима није изречена ниједна казна малолетничког затвора (осуда).

У погледу групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја током 2015.године извршено је од стране малолетника укупно 9 кривичних дела (8 од стране малолетника и 1 од стране малолетнице). Након пријема кривичних пријава тужилаштва у 3 предмета нису покренула припремни поступак према малолетнику, а у 2 предмета је припремни поступак обустављен. У 4 предмета су после спроведеног припремног поступка поднети предлози за изрицање кривичне санкције према малолетницима, а потом је у 2 случаја према малолетницима због извршених кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја изречена одговарајућа кривична санкција - по једна васпитна мера из групе упозорења и усмеравања односно појачаног надзора. Када су у питању групе кривичних дела која врше малолетници ситуација у Републици Српској је идентична као у Републици Србији - имовинска кривична дела су, била далеко најбројнија, потом кривична дела из групе против живота и тела, па све остале групе долазе потом као и кривична дела из ове групе која кривична дела малолетници још увек релативно ретко врше.

Током 2015.године дошло је до повећања броја извршених кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја од стране малолетника у односу на 2014 годину за 80% (9 кривичних дела извршених током 2015.године : 5 кривичних дела извршених током 2014.године). Такође, у већем броју случајева је према малолетницима био покренут кривични поступак због извршених кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја током 2015.године него 2014.године (у 6 предмета 2015.године : 4 предмета 2014.године). Доминантно се као извршиоци кривичних дела из ове групе појављују мушкарци, али током 2015.године поднета је кривична пријава и против једне малолетнице због извршеног кривичног дела из ове групе. Оно што се на основу ових података може закључити је да су у питању ипак

u situaciji kada vozač bicikl sa pomoćnim motorom, i pored preduzetog kočenja i skretanja ulevo nije uspeo da izbegne kontakt sa nojм - okrivljena je u svojstvu pešaka prouzrokovala saobraćajnu nezgodu u kojoj je došlo do bočnog udara pešakinje u bicikl sa motorom“.

¹¹ Република Српска, Републички завод за статистику 2014, СТАТИСТИКА КРИМИНАЛИТЕТА,Годишње саопштење 15.6.2015. Број 139/15 МАЛОЛЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

¹² Република Српска, Републички завод за статистику 2015, СТАТИСТИКА КРИМИНАЛИТЕТА,Годишње саопштење 15.6.2016. Број 153/15 МАЛОЛЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

лакша кривична дела из групе против безбедности јавног саобраћаја, јер у обе посматране године према малолетницима нису изречене заводске васпитне мере односно казна малолетничког затвора, које кривичне санкције се по праилу изричу за најтежа кривична дела извршена од стране малолетника.

5. ЗАКЉУЧАК

Иако ове бројке још увек нису велике, сматрамо да постоје оправдани разлози на страни породица малолетника, али и локалних заједница у којима малолетници живе да преко надлежних органа појачају свој рад на едукацији малолетника у спречавању ове групе кривичних дела. Посебно се то односи на старије малолетнике који су у обе посматране године извршили убедљиво највише свих кривичних дела која врше малолетници, али и у односу на млађа пунолетна лица која се воде у овој групи извршилаца кривичних дела. Разлог је тај што је ова категорија учесника у саобраћају управо она група која је у данашње време најчешће у искушењима разних врста – да као пробни возачи управљају возилима у време када им је то забрањено, под дејством алкохола, под дејством опојних дрога – психоактивних контролисаних супстанци, да возе брзо – недозвољеном брзином у насељу у циљу доказивања, нарочито у присуству већег друштва или девојака у возилу.

Већим ангажовањем представника локалних заједница, али и Агенције за безбедност саобраћаја, у координираним активностима – кроз одговарајуће едукативне кампање у средствима медија на нивоу Републике Српске, али и на локалним медијима, по средњим школама и у завршним разредима основних школа кроз предавања и разговоре са преставницима надлежних органа - полиције, јавних тужилаца и судија за малолетнике, у које активности би требало по принципу добровољности укључити и малолетне извршиоце кривичних дела из групе против безбедности јавног саобраћаја, који то желе, да пред кругом својих вршњака објасне разлоге који су их навели да изврше кривично дело на начин како је до истог дошло, заједничким напорима може се утицати на кориговање понашање малолетних учесника у саобраћају. Посебно, може се на њих утицати да не врше у наредном периоду кривична дела из ове групе. На тај начин, смањује се и број настрадалих лица као и висина штете као једна од последица саобраћајних незгода у саобраћају на подручју Републике Српске.

6. ЛИТЕРАТУРА

- Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку у Републици Српској („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 13/2010 и 61/2013)
- Закон о прекршајима („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 63/2014)
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“ бр. 85/05 почео са применом 1.1.2006. године)
- Закон о прекршајима („Сл. гласник РС“ бр. 65/2013 почео са применом 1.3.2014. године)
- Закон о безбједности саобраћаја на путевима Републике Српске („Сл. гласник Републике Српске“ бр. 63/2011)
- Закон о безбедности саобраћаја („Сл. гласник Републике Србије“ бр. 63/2014)
- Кривични закон Републике Српске(2003), Службени гласник Републике Српске бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13
- Република Српска, Републички завод за статистику 2014, СТАТИСТИКА КРИМИНАЛИТЕТА,Годишње саопштење 15.6.2015. Број 139/15 МАЛОЉЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА
- Република Српска, Републички завод за статистику 2015, СТАТИСТИКА КРИМИНАЛИТЕТА,Годишње саопштење 15.6.2016. Број 153/15 МАЛОЉЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА
- Симовић, М., Јовашевић,Д., Симовић,В., (2015) Кривично правна заштита јавног саобраћаја у Републици Српској, Зборник радова IV Међународна конференција „Безбједност саобраћаја у локалној заједници“ Бања Лука, 157 – 164